
**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ
УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ**

УДК 330.342:658

**ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СТАНОВЛЕННЯ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ**

О. В. Комеліна, д-р екон. наук, доцент;

А. О. Чайкіна, аспірант,

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка,

Першотравневий проспект, 24, м. Полтава, 36011, Україна.

E-mail: vstup@pntu.edu.ua

У статті аналізуються позитивні та негативні сторони такого явища, як глобалізація. Досліджується вплив глобалізаційних процесів на розвиток підприємницького потенціалу регіонів країни, а також поняття локалізації соціально-економічних центрів економічної активності.

Ключові слова: *глобалізація, локалізація, ВВП, інноваційна політика, підприємницький потенціал.*

ВСТУП

Розвиток незалежної України об'єктивно вимагає входження всіх виробничих сил до світового господарства за принципами рівноправності та взаємної користі для всіх сторін. На сьогодні наша країна неповністю готова до глобальної інтеграції і міжнародної конкуренції. Але держава з таким потенціалом не може залишатись ізольованою. Тому її пріоритетним завданням стає наближення вітчизняної економіки до рівня провідних країн світу шляхом активізації інноваційного процесу, підвищення стимулів до праці, покращання інвестиційного клімату, адаптації законодавства до сучасних умов господарювання, всебічної підтримки підприємницького потенціалу.

Актуальною стратегічною метою економічної політики України на сучасному етапі стає підтримання стабільних темпів економічного зростання регіонів. Як свідчить світовий досвід, найкращим шляхом для досягнення швидкого економічного зростання є розвиток відкритої ринкової економіки. Однією з головних тенденцій, що характеризує сучасний розвиток світової економіки, є глобалізація. Процесів прояву глобальної економіки та фінансової глобалізації не можна уникнути, але важливо відстоювати національні інтереси, формувати національну модель розвитку, яка дасть змогу ефективно використовувати регіональний потенціал України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Комплекс наукових проблем, які пов'язані з економічною глобалізацією, є предметом досліджень багатьох як іноземних, так і вітчизняних учених. Зокрема, питанням розвитку світового господарства та економік окремих угруповань країн світу в контексті глобалізації присвячені праці таких науковців, як Дж. Тобін, Л. Клайн, А. Тейт, Дж. Гелбрейт, В. Іноземцев, А. Некіпелов, Ю. Акюза та М. Ширакаву, І. Хоминич, А. Макушкін, А. Архипов, В. Захожай, В. О. Онищенко, О. В. Комеліна та інші.

МЕТА СТАТТІ

Вивчити чинники впливу глобалізаційних процесів на становлення підприємницького потенціалу України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Усе більшого значення набувають міжнародні економічні зв'язки між підприємцями, оскільки розвиток національної економіки на основі лише внутрішніх ресурсів розвитку є неможливим. Інтеграція України у світову економіку, що почалася практично одночасно із здобуттям незалежності, є об'єктивним незворотним процесом та однією з умов успішного соціально-економічного розвитку країни. Вступ до СОТ призвів до істотного зниження чи навіть скасування митних бар'єрів, відкрив внутрішній ринок для імпортованих товарів та ускладнив конкуренцію для вітчизняних товаровиробників.

На мікрорівні вплив глобалізації проявляється у розширенні сфери діяльності суб'єктів господарювання у зовнішньо ринковому плані. Невеликі фірми вимушені враховувати глобалізаційні процеси при закупівлі сировини та наборі персоналу, під час здійснення кредитно-фінансових операцій, при встановленні ціни, у процесі пошуку ринків збуту. Великі корпорації можуть одноосібно впливати на формування глобалізаційних процесів та економічну кон'юнктуру в певних галузях, поширюючи свої операції по всьому світу: закуповуючи найдешевшу сировину, знаходячи найдешевшу робочу силу і в підсумку підвищуючи ефективність свого бізнесу за рахунок обходження ринкових, законодавчих, митних та інших бар'єрів. С. І. Долгов дає визначення глобалізації на мікрорівні як «глобалізації на рівні суб'єктів господарювання». Головною особливістю глобалізації на мікрорівні є, на його думку, «загальна стратегічна орієнтація компанії, всесвітня за своїм характером – чи то орієнтація на ринки збуту по всьому світу, чи то на такі самі джерела постачання, а також на розміщення виробництва у різних країнах» [1]. Глобалізацію на мікрорівні він називає «фундаментом глобалізації», як і більшість дослідників цього процесу, вважаючи, що діяльність транснаціональних корпорацій становить основу процесів глобалізації. М. Іванов вважає, що «глобалізація супроводжується процесом переростання регіональних транснаціональних корпорацій у глобальні, які здійснюють оптимізацію виробничих процесів, використання ресурсів та наукових розробок, диверсифікацію та управління інвестиціями у світовому масштабі» [2]. На думку І. Брикової [3], внаслідок цього використання нових можливостей глобалізації та створення локальних конкурентних переваг дозволяє регіонам не лише зміцнювати власний міжнародний конкурентний статус, а й сприяти підвищенню рівня

конкурентоспроможності національної економіки, що призводить до виникнення «регіонів-підприємств». Останні розглядаються як підприємства, які активно розпоряджаються власними ресурсами для підвищення рівня конкурентоспроможності в економічній, соціальній, екологічній сферах з метою залучення інвестиційних коштів і висококваліфікованого працездатного населення. Н. Я. Калужнова вважає, що «забезпечення міжнародної конкурентоспроможності регіону – це перша з проблем, яку можна назвати глобальною проблемою сучасності, тобто властивою регіонам різних рівнів у різних країнах» [4].

Загалом дослідження процесів економічної глобалізації призвели до формування двох основних підходів – прихильників і критиків глобалізації. Ставлення до процесів фінансової глобалізації, відповідно, різне – від позитивного, згідно з яким фінансова глобалізація створює численні вигоди, до негативного, згідно з яким вигоди фінансової глобалізації привласнює невелика кількість економічно розвинених країн, а для країн, що розвиваються, глобалізація є наслідком підвищення залежності від світових фінансових ринків, Україна не виняток.

Прихильники глобалізаційних процесів наголошують, що вона дає нові можливості більш ефективного розміщення та вільного доступу до світових мобільних ресурсів і загальне зростання світового виробництва та доходу. Глобалізація володіє значними резервами підвищення ефективності виробництва завдяки поглибленню поділу праці, збільшенню економіки за рахунок масштабу і зниження витрат, оптимізації розміщення ресурсів у світовому масштабі й передачі технологій. Економія на масштабах виробництва потенційно може привести до скорочення витрат і зниження цін відповідно до стійкого економічного розвитку.

Негативні сторони глобалізації пов'язані з нерівномірним розподілом зростання світового доходу між різними країнами, а ще це; економічна, фінансова та політична експансія розвинених країн; поглиблення диференціації між країнами за економічним розвитком; тенденції до зникнення національних особливостей народів та етносів [5].

Щодо України та її регіонів, то відповідно показники розвитку української економіки порівняно із найбільшими торговельними партнерами свідчать, що частка участі жінок у робочій силі становить 53,3 %, тоді як аналогічний показник у чоловіків – 66,6 %. Загальний рейтинг ІЛР України за 2012 поставив країну на 78-му позицію зі 187 (разом із Македонією) [6].

За даними Державного комітету статистики зовнішньоторговельний оборот товарами за 2011 рік становив 981,2 млн дол. США, що на 39 % більше минулорічного показника. Зростання обсягів товарообігу відбулося за рахунок збільшення імпорту – на 47,7 % (562,5 млн дол. США) та на 28,9 % експорту товарів (418,7 млн дол. США). Не кращим чином для України виглядає галузева структура зовнішньої торгівлі послугами. Найбільшу частку, а саме 67,9 %, усіх експортованих послуг, займають транспортні. Причому в структурі транспортних послуг, що здійснює транзит російських енергоносіїв через українську територію в країни Західної Європи, далі йде залізничний (14 %), повітряний (10,2 %), морський (10,1 %) та інші види транспорту, в тому числі автомобільний (6,6 %). Зі значним відривом від транспортних у структурі зовнішніх послуг виділяють ділові, професійні та технічні послуги (13,8 %), туризм (3,7 %), фінансові послуги (3,6 %) і ремонт (3,6 %). Потім ідуть послуги зв'язку

(2,7 %), комп'ютерні (1,7 %), будівельні (1,1 %), страхові (0,9 %), ліцензійні (0,2 %) та інші послуги. Загальна продуктивність праці в українській економіці, розрахована як обсяг ВВП із урахуванням паритету купівельної спроможності на одного зайнятого, становить 16 % від рівня Сполучених Штатів [7].

Одним із найважливіших факторів інтеграції України до світового господарства є створення механізму сталого розвитку експортної діяльності, що залежить значною мірою від вітчизняного підприємницького потенціалу, який виробляє і реалізовує свої товари в умовах стохастичного впливу міжнародного бізнес-середовища на експортну діяльність підприємства та жорсткої конкурентної боротьби на світових ринках.

Для вітчизняного підприємницького потенціалу немає ще достатньої внутрішньої мотивації застосовувати інновації, що дає можливість іноземним конкурентам використовувати суперечності внутрішнього законодавства для знищення контрагентів на внутрішньому ринку. На сьогодні Україна не використовує всі свої конкурентні переваги (дешева робоча сила, ресурсозабезпеченість деякими видами сировини, вигідне гео економічне розташування тощо). Натомість конкуренти України широко застосовують високі й запатентовані технології, стимулюють виробництво унікальних товарів, усебічно залучають наукову еліту, зокрема з країн колишнього СРСР, кредитують інновації. Отримані результати дозволяють країнам-конкурентам знижувати собівартість виробництва й оволодівати новими ринками збуту.

Для підприємницького потенціалу України глобалізація може нести у собі й позитивні сторони: по-перше, це можливість брати активну участь в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин, а не бути осторонь, як це спостерігається тепер.

По-друге, відбудеться скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій, що є дуже важливо, оскільки загальне підвищення цінової конкурентоспроможності українських виробників – найактуальніше питання сьогодення. Цим самим наша країна виконає одну з головних умов поглиблення відносин із Європейським Союзом та отримає можливість захисту інтересів України та її підприємств відповідно до міжнародних форм та процедур, що мінімізує залежність від коливань політичних відносин з тією чи іншою країною.

Забезпечення інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів за рахунок приєднання країни до загальноприйнятих у світі регулятивних норм також є однією із позитивних сторін, оскільки сучасному підприємницькому потенціалу необхідний певний економічний плацдарм. Іноземні інвестори не довіряють політичній та економічній нестабільності в країні й тому забирають свої капіталовкладення, а це негативно впливає на розвиток виробничої промисловості. Також для України стратегічно важливою метою має стати стимулювання структурних реформ усередині країни, які спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності підприємницького потенціалу у відкритому ринковому середовищі [8].

Однією із загальних тенденцій регіонального розвитку в умовах глобалізації стає локалізація підприємницького потенціалу. В межах окремо взятої країни, як правило, найбільш динамічно розвиваються міста (міста-мільйонники (мегаполіси), міста, розташовані на перетині торговельно-транзитних шляхів тощо). У таких локальних центрах

створюється вагома частка валового внутрішнього продукту (ВВП). Зазначена тенденція у XXI столітті притаманна як розвиненим країнам, так і тим, що розвиваються. Це обумовлено високим рівнем концентрації (локалізації) підприємницького потенціалу, ресурсів, товарів та доходів; мінімізацією витрат на виробництво і збут товарів та послуг у локальних центрах економічної активності. Створюються додаткові ринки, що автоматично активізують економічну діяльність та підприємницький потенціал [9].

На думку прихильників локалізації центрів економічної активності, підприємницький потенціал дає певній території можливості повною мірою використовувати економічні переваги та формувати «ареал розвитку», залучаючи до процесів економічного зростання підприємницький потенціал прилеглих територій. Тобто «слабкі» території можуть використати «ефект сусідства» з більш економічно розвинутою територією, стимулюючи власне економічне зростання. Отже, одним із положень сучасної світової регіоналістики є врахування географічної нерівномірності, зокрема те, що сусідство з «регіонами-локомотивами» за допомогою міжрегіональної кооперації може сприяти економічному зростанню «слабких» (проблемних) регіонів. Відповідно, географічне сусідство з країною, де динамічно зростає економіка, може допомогти їй сусідам долучитися до процесів економічного зростання [10].

Покращити економічне становище України та її регіонів на світовому ринку можливо. Для цього доцільно розвивати підприємницький потенціал у кожному регіоні. Для підвищення конкурентоспроможності українських підприємств першочергово необхідно впроваджувати інновації [11].

Щоб покращити якість та збільшити кількість інноваційних ідей, потрібно стимулювати підприємницький потенціал, трудові ресурси, реформувати систему оплати праці. А також підтримувати малий та середній бізнес, оскільки саме на макрорівні швидко реалізуються економічні проекти та інноваційні нововведення.

ВИСНОВКИ

Глобалізаційні економічні процеси передбачають взаємозалежність систем міжнародного інтегрованого виробництва, зростання обсягів світової торгівлі та потоків іноземних інвестицій, інтенсифікації руху технологічних нововведень тощо. Україна поступово інтегрується у міжнародне співтовариство, і наслідки глобалізаційних процесів стають дедалі відчутнішими для української економіки. Позитивний чи негативний вектор змін від глобалізації залежить від рівня розвитку підприємницького потенціалу регіонів країни, національних стандартів та пріоритетів розвитку. Зважаючи на той факт, що чим могутніша економіка країни, тим більше позитивних результатів вона може отримати від процесу глобалізації, Україні потрібно запроваджувати економічну політику, яка здатна діяти симетрично викликам глобалізації. Тому пріоритетним завданням стає наближення вітчизняної економіки до рівня провідних країн світу шляхом активізації інноваційного процесу, підвищення стимулів до праці, покращання інвестиційного клімату, адаптації законодавства до сучасних умов господарювання, всебічної підтримки малого та середнього підприємництва, що вплине на якість підприємницького потенціалу України.

SUMMARY

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON THE ENTREPRENEURIAL POTENTIAL DEVELOPMENT IN UKRAINE

O. V. Komelina, Dr. Sc.;
A. O. Chaikina, post graduate student,
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University,
24, Pervomayskaya, 36011, Poltava, Ukraine.
E-mail: vstup@pntu.edu.ua

This article examines positive and negative aspects of such phenomenon as globalization. It examines the impact of globalization processes on the entrepreneurial potential development of the regions and the concept of localization of socio-economic centers of economic activity.

Key words: globalization, localization, GDP, innovation policy, entrepreneurial potential.

РЕЗЮМЕ

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА СТАНОВЛЕНИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОГО ПОТЕНЦИАЛА УКРАИНЫ

О. В. Комелина, д-р экон. наук, доцент;
А. А. Чайкина, аспирант,
Полтавский национальный технический университет им. Ю. Кондратюка,
Первомайский проспект, 24, г. Полтава, 36011, Украина.
E-mail: vstup@pntu.edu.ua

В данной статье анализируются положительные и отрицательные стороны такого явления как глобализация. Исследуется влияние глобализационных процессов на развитие предпринимательского потенциала регионов страны, а также понятие локализации социально - экономических центров экономической активности.

Ключевые слова: глобализация, локализация, ВВП, инновационная политика, предпринимательский потенциал.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Долгов С. И. Глобализация экономики: новое слово или новое явление? / С. И. Долгов. – М. : ОАО «Издательство «Экономика», 1998. – 215 с.
2. Иванов Н. Глобализация и проблема оптимальной стратегии развития / Н. Иванов // Мировая экономика и международные отношения. – 2000. – № 2. – С. 15–19.
3. Брикова І. В. Концепція міжнародної конкурентоспроможності національного регіону та її практичний вимір / І. В. Брикова // Міжнародна економічна політика. – 2006. – № 4. – С. 29-53.
4. Калюжнова Н. Я. Конкурентоспособность российских регионов в условиях глобализации / Н. Я. Калюжнова. – М. : Теис, 2004. – 526 с.
5. Василенко В. М. Оцінка впливу глобалізації на економічне зростання країни / В. М. Василенко // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. – 2004. – № 69. – С. 35-42.
6. Річний звіт Світового Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://web.worldbank.org>.
7. Кутіщева А. А. Вплив глобалізаційних процесів на економіку України / А. А. Кутіщева, О. В. Шкуренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://confer-dsum.ucoz.ua/fr/0/_pdf.
8. Чувардинський О. Г. Зовнішня політика України в умовах світової економічної інтеграції й глобалізації // Економіка та держава. – 2006. – № 2. – С. 36-39.
9. Сайт Центру міжнародної макроекономіки (Велика Британія) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.econ.ox.ac.uk/Research/cim>.

Надійшла до редакції 9 січня 2014 р.